

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність

6.040104 Географія

(шифр, назва спеціальності)

спеціалізація

(шифр, назва спеціалізації)

факультет

геології, географії, рекреації і туризму

2016 / 2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

“ _____ ” _____ 2016 року, протокол №__

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Прасул Ю.І., к. геогр. н., доцент кафедри фізичної географії та картографії

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії

Протокол від “ _____ ” _____ 2016 року №__

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

(підпис)

(Черваньов І. Г.)
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від “ _____ ” _____ 2016 року №__

Голова методичної комісії
факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис)

Жемеров О.О.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 6.040104 Географія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є

формування у студентів теоретичних знань та практичних навичок, необхідних для роботи в освітніх та виробничих закладах, а саме розкриття питань організації процесу наукової діяльності стосовно кожної спеціалізації, набуття загальної наукової культури, опанування елементів дослідницької діяльності, організації та методики наукової творчості.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є

навчитися формулювати задачі, теоретичні посилки і робочі гіпотези; вміти добирати й аналізувати необхідну інформацію за темою наукового дослідження; створювати й оцінювати сценарії з різними варіантами наявної інформації; узагальнювати і картографувати результати досліджень, формулювати висновки; за результатами дослідження підготувати науковий звіт, доповідь чи статтю.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни Основи наукових досліджень	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
4-й	3-й
Лекції	
24 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
12 год.	2 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
84 год.	112 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання.

Сформовані компетентності: 2.ПФ.С.04.ЗР.Р.02 Вміти оформлювати тендерну документацію та приймати участь у різних формах міжнародного географічного співробітництва; 1.ПФ.Е.02.ЗР.Р.04 Вміти вибрати місце, спланувати та створити репрезентативну мережу пунктів спостережень за параметрами навколишнього середовища; 1.ПФ.Е.01.ЗР.Р.01 Вміти планувати, організовувати та проводити стаціонарні, напівстаціонарні та польові географічні спостереження.

Знати: систему наукових досліджень, наукове пізнання і наукове дослідження, визначення науки і наукового знання, склад і логічну структуру науки, основні типи наукових документів, сферу їхнього використання, інформаційно-пошукові системи, УДК, інформаційні банки географічних даних, методи наукових досліджень, принципи роботи

над текстом, організаційну стадію науково-дослідного процесу, дослідну стадію науково-дослідного процесу, правила оформлення результатів наукових досліджень, правила оформлення бібліографії, правила опублікування результатів.

Уміти: використовуючи інформаційно-пошукові системи та інформаційні банки географічних даних, експериментальні розробки та аналіз інформації виконувати наукові дослідження заданої тематики.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Методологічні основи наукового пізнання.

Тема 1. Наукове пізнання і наукове дослідження.

Мета і задачі курсу. Роль науково-дослідної роботи у формуванні спеціалістів. Система наукових досліджень. Об'єкт та предмет наукового дослідження. Мета наукового дослідження. Визначення науки і наукового знання. Перетворення системи знань в науку. Склад і логічна структура науки: основи, закони, основні поняття, гіпотези, теорії, ідеї. Основні функції науки. Предмет науки, її методи, наукові факти. Етапи наукового дослідження.

Тема 2. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.

Основні джерела географічної інформації. Одержання, зберігання, переробка і використання географічної інформації. Типи наукових документів, сфера їхнього створення і використання. Основні види географічних праць: наукова, науково-популярна, виробничо-технічна література, підручники і навчальні посібники, довідники, енциклопедії, реферативні журнали, офіційно-документальна література. Періодичні видання: географічні журнали, збірники, огляди, наукові статті, замітки. Депонування, анотування і реферування наукових робіт. Неопубліковані документи: препринти, репринти, ксерокопії, наукові звіти, дисертації. Інформаційно-пошукові системи. Алфавітний і систематичний каталоги. Географічна бібліографія. УДК. Створення геоінформаційних систем. Інформаційні банки географічних даних.

Тема 3. Методи наукових досліджень.

Методи емпіричного, експериментально-теоретичного, теоретичного, метатеоретичного рівня. Загальнонаукові, аналітико-прогностичні методи, методичні прийоми, запозичені з інших галузей знань. Аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогії, моделювання, абстрагування, конкретизація, ідеалізація, узагальнення, системний аналіз, евристичний, формалізація, гіпотетичний, історичний, порівняння, спостереження, експеримент.

Розділ 2. Методика і технологія науково-дослідної роботи

Тема 1. Організаційна стадія науково-дослідного процесу

Наукова робота кафедри, координація наукових досліджень. Вибір теми наукового дослідження. Прийоми і специфіка розробки наукової теми. Програма дослідження. Складання плану-проспекту, формування розділів (глав). Робота над текстом. Принципова структура викладення матеріалу. Вибір та обґрунтування об'єкта дослідження. Визначення теоретичних основ дослідження. Вивчення сучасного стану і історії дослідження об'єкта. Збирання інформації для дослідження. Організаційно-методична підготовка дослідження.

Тема 2. Дослідна стадія науково-дослідного процесу

Створення нової інформації. Виконання досліджень із застосуванням теоретичних і експериментальних методів. Узагальнення результатів дослідження. Обговорення результатів дослідження. Організація праці наукового співробітника. Планування, самодисципліна, самоконтроль, гігієна розумової праці. Шляхи підвищення її продуктивності

Тема 3. Стадія апробації та реалізації результатів

Загальні вимоги і правила оформлення результатів наукових досліджень. Структура наукового звіту, компонування його розділів, рубрикація тексту, нумерація

сторінок, оформлення таблиць, графіків, фото, ілюстрацій, цифровий матеріал у науковому тексті, формули. Бібліографія, правила її оформлення, система посилань на першоджерела. Додатки. Редагування. Захист наукової роботи, критерії оцінки. Впровадження результатів наукових досліджень в практику. Опублікування результатів. Розробка методичних рекомендацій для виробництва. Впровадження наукових досліджень в учбовий процес. Оцінка ефективності впровадження результатів наукових досліджень в практику.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Методологічні основи наукового пізнання												
Тема 1. Наукове пізнання і наукове дослідження	11	4	2			5	16	1				15
Тема 2. Інформаційне забезпечення наукових досліджень	25	4	3			18	28	2	1			25
Тема 3. Методи наукових досліджень	19	6	1			12	19	1				18
Разом за розділом 1	55	14	6			35	63	4	1			58
Розділ 2. Методика і технологія науково-дослідної роботи												
Тема 1. Організаційна стадія науково-дослідного процесу	28	4	2			22	25,5	0,5				25
Тема 2. Дослідна стадія науково-дослідного процесу	9	2	2			5	11	1				10
Тема 3. Стадія апробації та реалізації результатів	28	4	2		10	12	20,5	0,5	1			19
Разом за розділом 2	65	10	6		10	39	57	2	1			54
Усього годин	120	24	12		10	74	120	6	2			112

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Елементи вступу наукової роботи	2
2	Робота у бібліотеці. Інформаційно-пошукові системи. УДК. Інформаційні банки географічних даних	1

3	Оформлення списку використаних джерел інформації	2
4	Обґрунтування методів роботи	1
5	Складання плану-проспекту наукової роботи	2
6	Огляд літератури за темою дослідження	2
7	Оформлення елементів рукопису	2
Разом		12

6. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Склад і логічна структура науки	5
2	Основні види географічних праць. Періодичні видання	5
3	Географічна бібліографія. УДК	8
6	Алфавітний і систематичний каталоги	5
7	Вибір методів географічного дослідження	12
8	Складання плану-проспекту	5
9	Визначення теоретичних основ дослідження	7
10	Організаційно-методична підготовка дослідження	10
11	Виконання досліджень із застосуванням теоретичних і експериментальних методів	5
12	Оформлення результатів наукових досліджень	8
13	Впровадження результатів наукових досліджень в практику.	4
Разом		74

6. Індивідуальні завдання

На формування наукового світогляду і творчих навичок студентів спрямоване навчально-дослідне завдання у межах навчального процесу. Окремі елементи ІНДЗ реалізуються через такий вид роботи, як підготовка до доповіді та індивідуальна доповідь на задану тематику на щорічній Міжнародній науковій конференції студентів та аспірантів «Географічні дослідження: історія, сьогодення, перспективи», присвяченої пам'яті професора Г.П.Дубинського. Загальна кількість годин – 10.

7. Методи контролю

Передбачені методи контролю: теоретичний захист практичних робіт, поточні проміжні (в т.ч. і тестові) контролю теоретичного матеріалу (як за окремими темами, так і кожної лекції), участь в дискусіях під час лекційних та практичних занять, ведення конспекту окремих тем.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання						Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Екзамен (залікова робота)	Сума
Розділ 1			Розділ 2							
T1	T2	T3	T1	T2	T3					
6	13	4	8	10	4	10	5	60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

9. Рекомендована література

Базова література

1. Єріна А.М., Захожай В.Б., Єрін Д.Л. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 212 с.
2. Кілінська К. Основи науково-дослідної роботи з географії: Навчально-методичний посібник. – Чернівці: Рута, 2001. – 112 с.
3. Кілінська К.Й. Організація науково-дослідної роботи з географії в Україні. – Чернівці: ЧДУ, 1997. – 22 с.
4. Основы научных исследований. География / Под ред. Н.Д. Пистуна и Г.И. Швевса. – К.: Выща школа Головное изд-во, 1988. .
5. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – 2-е вид., перероб і доп. – К.: Знання-Прес, 2002. – 295 с.

Допоміжна література

1. Ануфриев А.Ф. Научное исследование. Курсовые, дипломные и диссертационные работы. – М.: Ось-89, 2005. – 112 с.
2. Веревкин А.Н. Как оформить библиографию к научной работе: Метод. пособие. – М., 1992. – 46 с.
3. Научные работы: Методика подготовки и оформления / Автор-сост. И.Н.Кузнецов. – 2-е изд., перераб. и доп. – Минск, 2000. – 544 с.
4. Усачева И.В., Ильясова И.И. Методика поиска научной литературы, чтения и составления обзора по теме исследования. – М., 1980. – 37 с.
5. Усачева И.В., Ильясова И.И. Формирование учебной исследовательской деятельности. – М., 1986. – 121 с.
6. Філіпченко А.С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: Посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 208 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <http://udk-codes.net/>
2. <http://katalog.dsmu.edu.ua/>
3. <http://ira.kharkov.ua/library/UDK>
4. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.Вернадського НАН України / <http://www.nbuv.gov.ua>